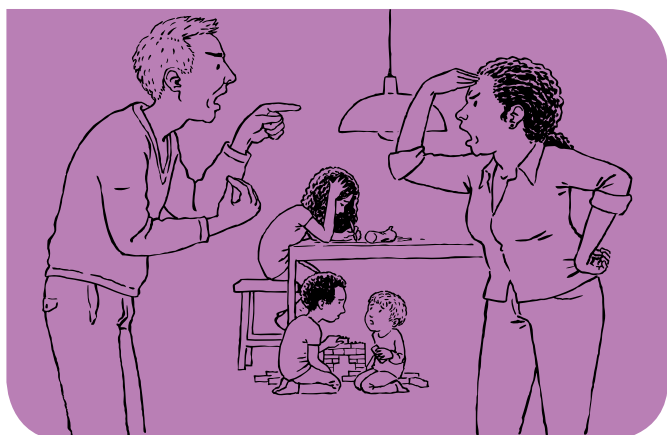

RelatieWijs

Beoordelen en aanpakken van (ex-)partnergeweld

Handleiding voor professionals in wijkteams

Movisie: kennis en aanpak van sociale vraagstukken

Movisie is het landelijke kennisinstituut en adviesbureau voor toepasbare kennis, adviezen en oplossingen bij de aanpak van sociale vraagstukken op het terrein van welzijn, participatie, sociale zorg en sociale veiligheid. Onze activiteiten zijn georganiseerd in vier actuele programma's: effectiviteit en vakmanschap, zelfredzaamheid, participatie, veiligheid en huiselijk/seksueel geweld.

We investeren in de kracht en de onderlinge verbinding van burgers. We doen dit door maatschappelijke organisaties, overheden, maatschappelijk betrokken bedrijven en burgerinitiatieven te ondersteunen, te adviseren én met hen samen te werken. Lokaal of landelijk, toegesneden op het vraagstuk en de organisatie. Zo kunnen deze organisaties en hun professionals hun werk voor de samenleving zo goed mogelijk doen.

Kijk voor meer informatie op www.movisie.nl.

Over deze publicatie

Deze publicatie is ontwikkeld in samenspraak met Sensoa en is geïnspireerd op:

Het Vlaggensysteem – reageren op seksueel (grensoverschrijdend) gedrag van kinderen en jongeren.¹

Buiten de lijnen – Sensoa Vlaggensysteem voor kinderen en jongeren met bijzondere behoeften.²

Het idee van het werken met criteria om gedrag te wegen en te beoordelen en het toekennen van een kleur die richting geeft aan het handelen is geïnspireerd op het Sensoa Vlaggensysteem.³

RelatieWijs bevat een RelatieWijzer, geïnspireerd op de normatieve lijst, onderdeel van het Vlaggensysteem, maar geordend naar verschillende levensgebieden en niet naar verschillende leeftijdscategorieën. De onderbouwing van de verschillende instrumenten van RelatieWijs vind je terug in 'Achtergrondinformatie en onderbouwing', onderdeel van de map 'RelatieWijs. Beoordelen en aanpakken van (ex-)partnergeweld'⁴

Colofon

Auteur(s): Kristin Janssens, Anouk Visser en Nico van Oosten

Eindredactie: Annemies Gort

Vormgeving: Ontwerpburo Suggestie en illusie

Datum: 8 juni 2017

© Movisie

Meer informatie: www.movisie.nl/RelatieWijs

1 Erika Frans en Thierry Franck (Sensoa), met inhoudelijke bijdragen van Kristin Janssens, Lou Repetur (Movisie), Carla Wingender, Karen De Wilde (Sensoa); 2010 en 2014; Garant Uitgevers nv.

2 Erika Frans, Karen De Wilde (Sensoa); Kristin Janssens, Oka Storms (Movisie) en Willy Van Berlo (Rutgers); 2016; Garant Uitgevers nv.

3 Frans & Franck, 2010; 2014.

4 Janssens, Visser en van Oosten (2017).

RelatieWijs

Beoordelen en aanpakken van (ex-)partnergeweld

Handleiding voor professionals in wijkteams

Met dank aan...

Lou Repetur voor het idee van RelatieWijs en haar advies in dit traject.

Carinda Jansen voor het ontwikkelen en onderbouwen van de RelatieWijzer.

De leden van de klankbordgroep voor hun inhoudelijke en inspirerende bijdrage aan de ontwikkeling van het instrumentarium van RelatieWijs:

Fatima Abdesslem (Sociaal Wijkteam Nieuw West, Nijmegen), Roos Adriaansen & Ilona Verhoef (Sociaal Wijkteam Maarsse-Dorp), Alma Hessels (Buurtzorg Jong), Aldert Hoek (HAN/ Gezinscoaching), Chantal Kwinten (St. Neos), Eltjo Lenting (politie), Anne-Marie Raat (vertrouwensarts Veilig Thuis Utrecht), Angelique Ruiters Jansen (L2L Mensenwerk), Duska Sabljic (Veilig Thuis Utrecht), Tosa van Suchtelen (huisarts), Inge Vecht (Wijkteam Almere), Wil van Vliet (Wijk Ondersteuningsteam Schiedam), Mirjam Zwanenbeek (SWW).

De experts voor het delen van hun expertise bij het toetsen van de beoordeling van de casuïstiek: Katinka Lünneleman (Verwey-Jonker Instituut), Jamila Mejdoubi (Atria), Jacqueline Kleijer (Pretty Woman), Rien Geluk (Eleos), Lou Repetur (Movisie) en Tineke Franssen (Stichting Zijweg).

Meelezers: Sander van Arum (expert multisectoraal systeemgericht samenwerken bij geweld, verwaarlozing en misbruik in huiselijke kring), Duska Sablic (Veilig Thuis Utrecht), Roos Adriaansen (Sociaal Wijkteam Maarsse-Dorp), Mirjam Zwanenbeek (Samen Werken aan Welzijn Hoogeveen), Lienja van Eijkern (projectleider van diverse innovatieve projecten bij de aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling), Irma Haxe (expert meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling), Erika Frans & Julia Day (Sensoa).

Tot slot: bijzondere dank aan Anoushka Boet, Wendela Wentzel, Bert Groen, Saskia Daru en Annemiek Goes (Movisie) voor hun inhoudelijke bijdragen. En Anna van Deth en Hilde Bakker (Movisie) voor hun bijdrage in het voortraject van RelatieWijs.

Voorwoord

Geweld in partnerrelaties is de meest voorkomende vorm van huiselijk geweld. Het raakt niet alleen de partner maar heeft ook een schadelijk effect op de directe omgeving. En dat zijn vaak de kinderen. RelatieWijs helpt professionals om zorgvuldig te handelen als zij geweld in partnerrelaties vermoeden.

Als het gaat om huiselijk geweld hebben we in Nederland de afgelopen jaren al veel wettelijk geregeld. Er is de Wet tijdelijk huisverbod waarmee we een huisverbod kunnen opleggen. En sinds 2013 is er de Wet meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling. Die wet verplicht elke organisatie die werkt met kinderen en volwassenen om te handelen volgens de meldcode bij een vermoeden van kindermishandeling of huiselijk geweld.

Maar hoe beoordeel je huiselijk geweld? Dat is lastig voor professionals. Relatieproblemen en geweld tussen partners spelen zich af in het private domein. Het is niet gemakkelijk om je in dat domein te begeven. Ook omdat er vaak nog een taboe rust op spreken over huiselijk geweld. Het is dan ook niet vreemd dat professionals - en ook burgers - het moeilijk vinden om op de juiste wijze te handelen. En dat los je niet op met wetten en protocollen.

Van professionals mogen we verwachten dat zij zorgvuldig handelen wanneer er signalen van huiselijk geweld zijn. We moeten erop vertrouwen dat zij tot een evenwichtige beoordeling van een signaal komen en de juiste vervolgstappen zetten. Hoe dat gebeurt, wordt nu vooral bepaald door de kennis en het inzicht, de context en de ervaring van de professional zelf. Deze persoonlijke benadering brengt met zich mee dat wat de een als een 'gewone' ruzie beschouwt, de ander ziet als huiselijk geweld.

Daarom kan ik RelatieWijs aanbevelen! Huiselijk geweld en kindermishandeling hebben een enorme impact op de betrokkenen. Menselijk gezien is er geen enkele ruimte voor willekeur. Maar elke situatie is weer anders en dat vergt ook altijd maatwerk. Een individuele benadering moet echter wel tot stand komen op basis van gezamenlijke objectieve oordelen van professionals en consistente ondersteuning van gezinnen. Voorop staat dat we zo vroeg mogelijk steun willen bieden als dat nodig is bij relatieproblemen. Dat moeten we vooral doen op basis van een goede weging van de signalen en de vraag van gezinnen. De inhoud (zorg) en het proces (meldcode) vallen hier samen. De aanpak moet vooral goed onderbouwd zijn en aansluiten bij wat het gezin nodig heeft om verder te komen.

RelatieWijs biedt deze onderbouwing en helpt professionals in wijkteams om de stappen van de meldcode uit te voeren. Dat lijkt een kleine stap maar is de eerste stap richting een landelijk normatief kader voor het objectiever signaleren, beoordelen en weten hoe te handelen bij geweld in partnerrelaties. Want uiteindelijk willen we een daling van het aantal slachtoffers en daders van geweld in partnerrelaties. Voor minder gaan we niet!

Oetra Gopal, wethouder Hoogezand-Sappemeer

Inhoud

Samenvatting

1. Wat wil RelatieWijs bereiken?

RelatieWijs wil een bijdrage leveren aan een duurzame preventie en aanpak van geweld tussen partners en ex-partners. Lees hier de doelen per doelgroep. Aan het eind van dit hoofdstuk zie je de relevante wet- en regelgeving.

2. Hoe is RelatieWijs ontwikkeld en waarom?

RelatieWijs is ontwikkeld om (ex-)partnergeweld te voorkomen en in een zo vroeg mogelijk stadium hulp te bieden. Het is geïnspireerd op het Sensoa Vlaggensysteem⁵.

In dit hoofdstuk lees je over het hoe en waarom van RelatieWijs. Je vindt hier ook de ervaringen van sociale wijkteams die de methodiek hebben uitgetest.

3. Wat is RelatieWijs?

RelatieWijs is een methodiek die helpt om relationeel grensoverschrijdend gedrag tijdig te signaleren, bespreekbaar te maken, zorgvuldig te wegen en te beoordelen. Het biedt een handreiking voor het professioneel handelen in sociale wijkteams. In dit hoofdstuk lees je meer over de methodiek en hoe je deze kunt gebruiken.

4. Wat is gezond en wat is relationeel grensoverschrijdend gedrag?

In dit hoofdstuk vind je de definities van gezond relationeel gedrag en relationeel grensoverschrijdend gedrag, gebaseerd op de zeven criteria van RelatieWijs.

5. RelatieWijs: aanpak in vijf stappen

In dit hoofdstuk vind je de aanpak in concrete stappen, conform de stappen van de meldcode. Ook zie je welke instrumenten van RelatieWijs hierbij in te zetten zijn.

6. Welke competenties heb je nodig als professional?

Dit hoofdstuk bevat de competenties die nodig zijn om RelatieWijs goed te kunnen toepassen. Inclusief een schema met wat je wel en vooral niet moet doen bij de gesprekvoering met partners en ex-partners.

7. Implementatie: hoe voer je RelatieWijs in zoals bedoeld?

Een implementatietraject is pas succesvol als de verandering in het bloed van mensen zit. Kijk in dit hoofdstuk hoe je RelatieWijs planmatig implementeert.

Bronnen

Bijlagen

1. Werken met de kaartenset
2. Benodigde competenties van de uitvoerder

Samenvatting

RelatieWijs is een methodiek die helpt om relationeel grensoverschrijdend gedrag tijdig te signaleren, bespreekbaar te maken, zorgvuldig te wegen en te beoordelen. Het biedt een handreiking voor het professioneel handelen in sociale wijkteams. Veel professionals voelen zich niet voldoende competent om relationeel (grensoverschrijdend) gedrag te bespreken. De Wet meldcode verplicht echter om stappen te zetten als een professional grensoverschrijdend gedrag tussen partners of ex-partners vermoedt. RelatieWijs is geïnspireerd op het Sensoa Vlaggensysteem⁶.

Doel en doelgroep

RelatieWijs heeft als doel een bijdrage te leveren aan het voorkómen en tijdig stoppen van relationeel grensoverschrijdend gedrag onder (jong)volwassenen (16+), door het vergroten van de handelingsbekwaamheid van professionals in sociale wijkteams.

RelatieWijs richt zich op zowel heterorelaties als homoseksuele, lesbische en biseksuele relaties. In de randvoorwaardelijke sfeer is RelatieWijs ook bedoeld voor gedragsdeskundigen, aandachtfunctionarissen en leidinggevenden (managers en directie).

Kern van RelatieWijs

De kern van RelatieWijs is het tijdig signaleren, het bespreekbaar maken en beoordelen van relationeel (grensoverschrijdend) gedrag van (jong)volwassenen en hierop adequaat reageren. Voor het inschatten van het gedrag wordt gebruikgemaakt van zeven criteria en richtlijnen voor het zorgvuldig wegen en beoordelen. Vier kleurkaarten geven aan dat er een continuüm is van gezond (groen) naar licht (geel) tot ernstig (oranje) en zeer ernstig (rood) grensoverschrijdend relationeel gedrag. Aan de kleurkaarten is een reactie gekoppeld. De kleur van de kaart geeft richting aan het handelen. RelatieWijs bevat verder een RelatieWijzer met voorbeelden, onderverdeeld in verschillende leefgebieden en beoordeeld met een kleurkaart. Casuïstiek in de vorm van 22 tekeningen zijn een hulpmiddel om de methodiek in de vingers te krijgen.

RelatieWijs heeft een dubbele functie:

- * Binnen een team tot consensus komen over relatiegedrag: wanneer is het grensoverschrijdend en in welke mate? En wanneer is het gezond gedrag?
- * Hulpmiddel in het contact met cliënten om grensoverschrijdend gedrag te signaleren en te bespreken, zorgvuldig te wegen en te beoordelen en op basis daarvan te handelen.

6 Frans & Franck, 2010; 2014.

Aanpak in vijf stappen

De aanpak kent vijf stappen die aansluiten bij de stappen van de Wet meldcode:

Stap 1: Signalen in kaart brengen

Stap 2: Overleggen met een collega

Stap 3: Gesprek met de betrokkene(n)

Stap 4: Relatieve gedrag zorgvuldig wegen en beoordelen

Stap 5: Adequaat handelen

Competenties van professionals in wijkteams

RelatieWijs wil bijdragen aan het vergroten van de volgende competenties van professionals in sociale wijkteams:

- * Vroegtijdig signaleren van grensoverschrijdend gedrag in (ex-)partnerrelaties.
- * Objectiever wegen in welke mate relationeel gedrag al dan niet grensoverschrijdend is.
- * In gesprek gaan en overleggen met professionals, zowel in het eigen team als met andere disciplines.
- * In gesprek gaan met cliënten/(jong)volwassenen (16+).
- * Het inzetten van of verwijzen naar hulp die past bij de problematiek.
- * Het maken van veiligheidsafspraken over het gedrag van cliënten naar hun (ex-)partner.

Implementatie

RelatieWijs bevat een implementatiewijzer voor de implementatie van de methodiek.

Hierin is de 'plan-do-check-act'-cyclus verwerkt:

- PLAN:** Kijk naar de huidige werkzaamheden en ontwerp een plan voor de verbetering van deze werkzaamheden. Stel voor deze verbetering doelstellingen vast.
- DO:** Voer de geplande verbetering uit in een gecontroleerde proefopstelling.
- CHECK:** Meet het resultaat van de verbetering, vergelijk deze met de oorspronkelijke situatie en toets deze aan de vastgestelde doelstellingen.
- ACT:** Stel bij aan de hand van de gevonden resultaten bij CHECK.

RelatieWijs bestaat uit:

- * Handleiding voor professionals in wijkteams
- * Achtergrondinformatie en onderbouwing

- * Instrumenten:
 - Criteriakaart (hand-out 1)
 - Uitgebreide toelichting van de criteria en richtlijnen voor het zorgvuldig wegen en beoordelen van relationeel (grensoverschrijdend) gedrag (hand-out 2)
 - Richtvragen bij de criteria (hand-out 3)
 - RelatieWijzer (hand-out 4)
 - Toelichting op de vier kleurkaarten (hand-out 5)
 - Handreiking voor het professioneel handelen (hand-outs 6a en 6b)
 - Casuïstiek in de vorm van 22 tekeningen met situaties (hand-out 7)

- * Trainingsaanbod
 - Basistraining
 - Train-de-trainer

